

Vitatható kérdések
Lammel Kálmán: Homoktalajok gépi művelése
c. könyvében

Mezőgazdasági Kiadó 1955.

A fentjelzett könyvben, melynek tárgya igen fontos és aktuális, számos kérdés szoros kapcsolatban van a talajtan tárgykörével.

Túlmenőleg e könyvön, gazdagodó mezőgazdasági szakirodalmunkban egyre gyakrabban fordul elő, hogy szakembereink, számukra többé-kevésbé idegen tudományág területére is átlépnek. Ez magábanvéve még nem lenne hiba, de olyan problémákról írnak anélkül, hogy alaposabban tájékozódnának, amelyek nem tartoznak szorosan véve szakterületükhöz, így azután nem is ismerik annak nyelvezetét, fogalmait. Ezért kell a fenti könyv esetében is a benne foglalt talajtani vonatkozásokat bíráló szemmel nézni.

A szerző fontosnak tartotta a homoktalajok gépi művelése kérdésénél a homoktalajok talajtani problémáiból kiindulni. Ez így helyes is! Azonban a téma megérdemelte volna a nagyobb körütekintést és pontosságot. Sok kérdésben az tűnik ki, hogy a szerző nincsen tisztában a talajtan alapvető tételeivel. Az is kitűnik, hogy az általa megadott szakirodalmat elolvasta ugyan, mivel azonban a téma idegen volt számára, nem minden esetben értette meg a lényegét, az összefüggéseket, így esett sok esetben tévedésbe.

Így pl. a 8. oldalon írja: „A homoktalajok nemzetközileg elfogadott osztályozásának megfelelően a következő szemcsefajtákat különböztetjük meg”. Ezután ismerteti Atterberg összeállítását, a mechanikai összetétel jellemzésére vonatkozó szemcseátmérőket, amit valóban nemzetközileg elfogadott a Talajtani Társaság, azonban nem a homoktalajok, sőt nem is talajok osztályozására, hanem csupán a talaj mechanikai alkotórészecskéinek osztályozására.

A 8. oldalon levő 2. táblázat „A homokszemcsék osztályozása” alapvetően zavaros képet ad. Helytelen azt állítani, hogy vannak olyan homokszemcsék — tehát a szerző nem homoktalajokról ír — amelyeknek jó víztartóképessége és jó termőképessége van. A táblázatban feltüntetett termelési tulajdonságokat a homokszemcsék alakjával és felületével, valamint eredetével szoros összefüggésbe hozni túlzás.

Ugyancsak a 8. oldalon írja: „A homoktalajok szerkezete és az ezzel kapcsolatos tulajdonságok a homoktalajt alkotó szemcsék méretétől és minőségétől függenek”. Általában a talajok és ezenbelül a homoktalajok esetében is azok szerkezete nem a talajszemcsék méretének függvénye, hanem a talajszemcsék egymás

melletti térbeli elrendeződését, felépítését jelenti. A szemcsék dimenziója állandó értéket jelent a homoktalajok esetében is, s a mechanikai összetétel és a kötöttség fogalomkörébe utalandó. Viszont a szerző, amiről a szerző kíván beszélni, változó tulajdonsága a talajoknak, ami függ a talaj nedvességállapotától, sótartalmától, biológiai tényezőktől, a talaj helyes, vagy helytelen megmunkálásától, általában a termelési folyamatoktól stb. Minden talajmunkának az a célja, hogy megfelelő szerkezetet alakítson ki. Tehát, hogy a szemcsék helyes térbeli elrendeződését biztosítsa.

A 10. oldalon írja: „A talajszint közelében elhelyezkedő rossz altalajrétegek akkor is tönkreteszik a termést, ha a feltalaj minősége egészen kiváló”. A „talajszint” kifejezést a „talaj felszíne” helyett használja. Márpedig a talajszint fogalma, mint szakkifejezés a talajtanban a talajszelvény szintjeit jelenti, a talajszelvény több szintre, rétegre oszlik.

Kitűnik a 11. oldalon még az is, hogy a talaj és az alapkőzet fogalmával nincsen tisztában. „Jó altalajrétegek a jómínőségű vályog-, lösz- és agyagtalajok”. A lösz nem talaj, hanem alapkőzet. Löszön a legkülönbözőbb talajfelesek alakulhatnak ki. Így Alföldünkön is sokhelyen igen jól termő mezősi talajokat találunk lösz alapkőzeten, de a Hortobágy igen rossz termőképességű szikes talajainak is túlnyomóan lösz képezi az alapkőzetét. Ír a továbbiakban a kovárványról. Elolvasta ugyan Stefanovits idevágó közleményeit, de a lényegét nem jól fogja fel, mert a kovárvány rétegeknek nem az a legfontosabb s közvetlen jellemzője, hogy „humuszban és könnyen oldható tápanyagokban gazdagok”, hanem az, hogy általában kolloidokban gazdagok, nagymennyiségű vas halmozódott fel bennük és a talaj vízgazdálkodási viszonyait kedvező irányban befolyásolják.

A 11. oldalon írja „Ezerszeres és még nagyobb nagytású mikroszkópokkal, az élettelenek hitt durva homokszemcsékhez tapadva stb.” A homokszemcséket nemcsak élettelennek hisszük, hanem azok valóban élettelenek is. A talajtanban a biológiai irányzat egyes helytelen értelmezői tekintik csak élőnek a talajt. Ahhoz nem kell különösebb belátás, hogy a talaj maga nem élő valami csak élő szervezeteknek lakóhelye, élő tápanyagraktár, ami azonban nem bír életjelenségekkel. Nem mozog, szaporodik stb. Tehát maga a homokszemcsét képező mechanikai részecske valóban élettelen és helytelen azt „élőlénynek” képzeln.

A 12. oldalon írja: „Ha a homoktalajokban nem lenne talajélet, akkor az elhalt szervesanyagok (trágya és növénymaradványok) nem bomlanának fel a növények által táplálóanyagként felvehető egyszerű vegyületekre és a talaj termőképtelen lenne”. Éppenséggel nem ez a probléma, a homoktalajok esetében, ott köztudomású az a helyzet, hogy a levegős körü-

mények között igen gyorsan végbemenő oxidációs folyamatok nehezítik a szervesanyag pót-lását, dúsítását. Tehát helyesebb lenne, ha a szerző ezt a valóban komoly kérdést vetné fel. Pedig erről a szerző is tud, kitűnik ez a 25-ik oldalon, ahol arról ír, hogy „Ezzel szemben a levegő jelenlétében a bomlás gyorsan megy végbe és a talajba juttatott szervesanyagok tartós utóhatás nélkül elásványosodnak”.

A 16. oldalon írja: „A humuszszemcsék természetes úton kolloidhumusszá történő átalakulásához azonban évezredek szükségesek, ezért az egyes talajok kolloidhumusz hiányát ez idő szerint mint adottságot kell felfognunk, azt szervezetrágyázással befolyásolni nem tudjuk. Nagy kötőképességű kolloidaggyal azonban már folynak trágyázási kísérletek.” Enyhe túlzás, hogy a már meglévő humuszanyagok kolloidhumusszá történő átalakulásához évezredek szükségesek. A kolloidhumusz hiányát ez idő szerint valóban mint adottságot kell felfognunk, helytelen azonban azt állítani, hogy ezt az állapotot befolyásolni nem tudjuk. A továbbiakban arról ír a szerző, hogy: „Nagy kötőképességű kolloidaggyal azonban már folynak trágyázási kísérletek”. Igaz, hogy elég régen folynak.

Ploetz Adolf: Homok-kötés című 1846-ban megjelent könyvében, annak is a „Sikeres földdeli meghordás” című fejezetében írja: „Az agyagos meszes föld ugyanis nemcsak megállítja a szálló homokot, hanem egyúttal tetemesen javítja is”.

A 23. oldalon írja: „A homoki talajművelés alapelvei a homok forgatásával (rigolirozásával) szerzett gyakorlati tapasztalatok és az újabb tudományos kutatások eredményei szerint azonban fokozottabban kielégíthetők a mélyrétegű talajműveléssel”. Az újabb tudományos kutatások eredményei szerint korántsem ilyen egyértelmű az állásfoglalás, a homoktalajok művelésével kapcsolatban. Sokszor a homoktalajok esetében különösen óvatosan kell eljárunk a talaj mélyrétegű megművelésénél. Westsik tanítása szerint célszerűbb a homoktalajok sekélyrétegű megművelése és a talajok állandó védelme a szél pusztító erejével szemben. Lehetséges, hogy a szerző a mélyrétegű talajművelésen az Eggerszegi-féle aljtrágyázási módszert érti, azonban ez nem tekinthető egyszerűen mélyrétegű talajművelésnek, hiszen nem csupán talajművelő, hanem talajjavító eljárás is.

Ez a néhány szemelvény ebből a rövid mintegy 32 oldalas kitévő talajtani eszme-futtatásból azt bizonyítja, hogy nagyon hiányzik a szakmai lektor munkája. Enélkül pedig mint a mű is mutatja, sok téves állítás fordulhat elő, ami részben a könyv értékét csökkenti és a tudományagnak is ártalmára válik azzal, hogy sok téves nézetet és fogalmat hint el.

DEZSŐ IMRÉNÉ

Érkezett 1955. november 29.